

УДК 001.89–055.2(=161.2:71)

*Христина ШОЛОТА***НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА
КАНАДИ**

Узагальнено наукову діяльність українських жінок у Канаді в другій половині ХХ ст. Особливу увагу приділено співпраці з Науковим товариством імені Шевченка, Українською вільною академією наук, Канадським інститутом українських студій, Українським історичним товариством, університетами Америки та Європи.

Ключові слова: наукова діяльність, українські жінки, Канада, Наукове товариство імені Шевченка, Українська вільна академія наук, Канадський інститут українських студій, Українське історичне товариство.

У повоєнний період ХХ ст. за рівнем освіти українці стали швидко наздоганяти інші етнічні групи Канади, вони брали активну участь не лише в розвитку сільського господарства та промисловості, але й науки та вищої школи країни¹. За даними перепису населення 1986 р., освітній рівень української етнічної групи був навіть трохи вищий, ніж у більшості інших національних меншин. З числа українців у віці понад 15 років 10 % мали закінчену університетську освіту й ще 10 % хоча б рік навчалися в університеті². При цьому освітній рівень українців чоловіків і жінок майже зрівнявся. За статистичними даними у 1981 р., серед випускників вишів було 19 095 чоловіків-українців і 16 415 жінок³.

Зростання освіченості українського жіноцтва Канади сприяло його залученню до наукового життя. Потенціал жінок також зростає завдяки емігрантам другої та третьої хвиль. Серед українок, які прибули до Канади після Другої світової війни, вже маючи вищу освіту та досвід роботи в наукових установах, можна виділити К. Антонович (Серебрякову), І. Книш, І. Герус-Тарнавецьку та багатьох інших.

Розвиток української науки в Канаді в повоєнні роки пов'язаний з виникненням тут таких поважних наукових центрів, як Канадська українська вільна академія наук (УВАН) та Канадське наукове товариство імені Шевченка (НТШ).

13 березня 1949 р. відбулася організаційна сесія Канадської УВАН, на якій головою обрано відомого вченого Д. Дорошенка. Після його смерті наукову інституцію очолив Л. Білецький, потім Я. Рудницький. Біля витоків Канадської УВАН стояли жінки-вчені, серед яких відзначимо К. Антонович та О. Войценко. К. Антонович – відомий митець і науковець, громадська і педагогічна діячка, активна учасниця

¹ Сливка Ю. Українська еміграція. Історія і сучасність / Ю. Сливка. – Львів, 1992. – С. 5–153.

² Трощинський В. Українці в світі / В. Трощинський, А. Шевченко. – Київ: Видавничий дім “Альтернативи”, 1999. – С. 83.

³ Медвідський Б. Етнографічна культура українських канадців та національне відродження України / Б. Медвідський // Українська діаспора. – 1993. – № 3. – С. 56–62.

Українських визвольних змагань першої половини ХХ ст., про які залишила яскраві спогади. У 20-ті роки навчалася в Українському вільному університеті в Чехії. Потім проживала у Берліні та Римі. Приїхала до Канади наприкінці 40-х років після смерті чоловіка Д. Антоновича, видатного історика, архівознавця і політичного діяча⁴.

У 50–60-х роках К. Антонович обиралася членом президії Канадської УВАН, де працювала спочатку фінансовим референтом, а потім тривалий час очолювала мистецтвознавчу комісію, брала участь в наукових конференціях, симпозіумах, сесіях, “круглих столах” з провідними українськими вченими Канади та інших країн, які проводила ця наукова інституція. К. Антонович також виступала з публічними лекціями на теми “Двадцять річниця української академії наук”, “Проблеми митців і мистецтва в житті і творчості Лесі Українки”⁵. Під егідою УВАН вона видала праці “Роль української жінки в праці УВУ” (1953), “Український народний одяг: практичні поради, узорі” (1954), “З моїх споминів” (Т. 1–5, 1965–1973), “Український одяг: Історичні замітки, одяги козацької доби” (1976) та інші⁶.

З нагоди сесії УВАН у листопаді 1960 р. в Українському народному домі Вінніпегу відбулася виставка робіт К. Антонович, на якій вона представила свої 82 картини. Про її наукову і мистецьку діяльність розповідав один із керівників Канадської УВАН М. Мандрика. В березні 1972 р. відбулися надзвичайні збори УВАН, які вшанували К. Антонович за багаторічну роботу в справі розбудови УВАН; їй було присвоєно звання “Почесний член УВАН”. Вона стала першою жінкою, удостоєною такої нагороди⁷.

Відзначимо також працю О. Войценко – відомого видавця, письменниці, громадської діячки. Вона народилася у Канаді, де закінчила Манітобський університет⁸. Була членом Осередку Української культури й освіти, Української мовної асоціації, Манітобського театрального центру, Манітобського історичного товариства та ін. Автор понад 250 наукових і публіцистичних праць, які отримали визнання науковців, а також широкого загалу багатьох країн. У 1955–1969 рр. О. Войценко обиралася членом президії Канадської УВАН. Спочатку вона працювала куратором фундації УВАН у Канаді, а в 1956–1973 рр. – секретарем цієї наукової установи⁹.

Під егідою УВАН О. Войценко уклала бібліографії архіву цієї наукової інституції (1971) та праць Я. Рудницького (1980). Вона була автором добре знаного в науковому світі української діаспори восьмитомного “Літопису українського життя в Канаді” (1961–1992), де авторка відтворила всі прояви суспільно-політичного і культурного життя української громади в Канаді. За сприяння УВАН письменниця видала англomовну працю “Українці в Канаді” (1967), а також україномовні “Слов’янська література в Канаді” (1969), “До історії українців у Британській

⁴ Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2009. – Т. 9. – 712 с.

⁵ Рудницький Я. УВАН у Канаді. Початковий період: роки 1949–1955 / Я. Рудницький // Життєвий досвід українців у Канаді: рефлексія. – Вінніпег: УВАН, 1994. – С. 163–171.

⁶ Біографічний довідник до історії українців Канади / [ред. М. Марунчак]. – Вінніпег: УВАН в Канаді, 1986. – С. 27.

⁷ К. Антонович – почесний член УВАН // Жіночий світ. – 1972. – № 4. – С. 3.

⁸ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). – Ф. 5235. – Оп. 1. – Спр. 2163. – Арк. 2; Енциклопедія історії України. – Київ: В-во “Наукова думка”, 2007. – Т. 4: Ка–Ком. – С. 49.

⁹ ЦДАВО України. – Ф. 5235. – Оп. 1. – Спр. 2165. – Арк. 7; УВАН у Канаді // Свобода. – 1958. – 20 березня.

Колумбії” (1972), буклети про діячів УНР, а також брошуру “Франкіада в Канаді”. Поважне місце в дослідженнях О. Войценко займала шевченківська тематика. Вона – автор статей англійською мовою “Велич творчого слова” (1963) та “Шевченків культ у Канаді” (1964) про історію перекладів творів великого Кобзаря англійською мовою.

У 1970 р. О. Войценко представляла Канадську УВАН, а також Канадську історичну асоціацію на тринадцятому Міжнародному історичному конгресі у Москві, де репрезентувала свою англійськомовну працю “Українці в Канаді”¹⁰. Після цього в складі науковців з різних країн світу вперше відвідала Україну, залишивши про це подорож спогади, видані Канадською УВАН¹¹.

Активною лекційною діяльністю в УВАН займалася О. Думінська. В 1959 р. вона виступила у Вінніпезі в Українському народному домі з лекціями у зв’язку із 250-річницею смерті гетьмана І. Мазепи та до 75-річчя українського жіночого руху¹². Дійсним членом УВАН у Канаді була також І. Герус-Тарнавецька – український мовознавець, доктор славістики Українського вільного університету (Мюнхен, 1966). Після переїзду у 1950 р. до Канади отримала у Манітобському університеті наукове звання магістра гуманітарних наук. Була лектором при відділі славістики, потім старшим викладачем та професором цього університету. В 1979 р. І. Герус-Тарнавецька стала першим канадським вченим, обраним за згодою з Науковою канадською радою та Академією наук СРСР для здійснення дослідницьких програм з історії слов’янських мов у лінгвістичних інститутах Москви та Києва, авторка низки статей з мовознавства, зокрема ономастики¹³.

В УВАН І. Герус-Тарнавецька працювала головою гуманітарного відділу, була віце-президентом та редактором наукової серії УВАН “Ономастика”, в якій видано більше 50 праць українською, англійською і французькою мовами. Автор книги “Східнослов’янська кирилиця в канадських репозиторіях” (1981). І. Герус-Тарнавецька регулярно виступала з публічними лекціями та доповідями на наукових конференціях, наприклад: “Написані кирилицею книги в Канаді” (1969), “Українські мовні тенденції в Канаді” (1979), “Українська Академія Наук в першій стадії свого розвою”. Вона була членом ще однієї української наукової інституції – Інституту дослідів Волині (ІДВ). Разом з нею в ІДВ працювала відома громадська діячка О. Киселевська, яка здобула звання бакалавра гуманітарних наук, психології університету Макгілл та магістра гуманітарних наук, прикладної психології Торонтського університету. О. Киселевська також була обрана президентом Канадської фундації українських студій¹⁴.

Широку науково-організаційну діяльність проводив ще один науковий осередок діаспори – Наукове товариство імені Шевченка, коріння якого сягало ХІХ ст. у Галичині. 1 жовтня 1949 р. у Канаді відбулася конференція НТШ, яка проголосила створення цієї поважної наукової інституції в Країні кленового листка і

¹⁰ *Войценко О.* Літопис українського життя в Канаді / О. Войценко. – Едмонтон: КІУС, 1992. – Т. 8: У змаганні за нову Канаду: початки офіційної двомовності й багатокультурності. 1970–1979. – С. 47.

¹¹ *Войценко О.* XIII Міжнародний Конгрес історичних наук і подорож по Україні. 1970 / О. Войценко. – Вінніпег: УВАН в Канаді, 1970. – 40 с.

¹² Лекторка УВАН О. Думінська // *Промінь*. – 1960. – № 6. – С. 17.

¹³ Див.: *Архівна україніка в Канаді: довідник* / [упоряд.: І. Матяш (керівник), Р. Романовський, М. Ковтун та ін.]. – Київ, 2010. – 882 с.

¹⁴ Відбулася конференція УВАН в Канаді // *Свобода*. – 1988. – № 122. – 29 червня.

обрала її управу на чолі з професором С. Вертипорохом. Наукову діяльність членів НТШ здійснювали секції: історико-філософська, філологічна, суспільних наук, хімічно-біологічно-лікарська і математично-фізичних наук. Основні напрямки роботи Канадської НТШ – проведення щорічних наукових конференцій та сесій, академічних вечорів, організація бібліотеки, музею і архіву, налагодження співпраці з науковими установами світу.

У 1971 р. наукова конференція НТШ була присвячена 100-річчю з дня народження трьох видатних діячів українського руху – Лесі Українки, В. Стефаника та А. Кримського. На конференції виступили жінки-науковці: А. Стебельська зі статтею “Символ у драматургії в творах Лесі Українки”, А. Горохович прочитала доповідь “Диалог і афоризми у творчості Лесі Українки”, а С. Карпинська – “Драматична творчість Лесі Українки в чужомовній критиці і перекладах”¹⁵.

Щороку НТШ вшанувала пам’ять Кобзаря проведенням шевченківської сесії. У 1985 р. право першою виступити на сесії на тему “Повісті Тараса Шевченка – занедбана спадщина” було надано доктору О. Копач. У своєму виступі вона підкреслила, що вивчення шевченківської спадщини ще не завершено, а в ділянці його прози лише нещодавно започатковане¹⁶.

Багато років членом Канадського НТШ була Д. Даревич – відомий мистецтвознавець і громадська діячка, яка закінчила Манітобський та Йоркський університети. В середині 60-х років вона працювала вчителем історії українського мистецтва на суботніх курсах українознавства в Торонто, згодом викладачем історії європейського мистецтва та української культури у Йоркському університеті. Авторка монографій і понад 70 статей про розвиток українського образотворчого мистецтва і українських митців в Україні та діаспорі, серед них – “Сучасні митці України” (1982), “Мирон Левицький” (1985), “Іван Остафійчук” (1989), “50-ліття Української Спілки Образотворчих Мистців в Канаді” (2006) та ін. У 80-ті роки Д. Даревич була редактором та авторкою статей в “Енциклопедії України”. У 1991 р. вона отримала звання доктора історії мистецтва в Лондонському університеті, де успішно захистила дисертацію “Малярство Радянської України 1955–1978. Сучасні та приховані тенденції”. 2000 р. обрана головою Канадського НТШ, як керівник Наукового Товариства імені Шевченка в Канаді, розширила наукову діяльність цієї поважної наукової інституції і стимулювала відновлення праці в Едмонтоні, Оттаві та Монреалі¹⁷.

1959 р. Канадська асоціація славистів (КАС) обрала своїм почесним членом відому українську громадську діячку С. Стечишин. Асоціація об’єднує славистів канадських університетів і всіх науковців, які займаються дослідженням культури слов’янських етнічних груп країни. Так керівництво КАС гідно оцінило дослідження С. Стечишин в галузі народного мистецтва, зокрема у виданні праць “Мистецькі скарби українських вишивок” та “Українська кухня”¹⁸.

1 березня 1965 р. шляхом референдуму 45 членів-засновників у Канаді постало Українське Історичне Товариство (УІТ), яке відкрило якісно нову сторінку

¹⁵ Наукова конференція НТШ в Торонто // Свобода. – 1972. – 28 березня.

¹⁶ Вшанували пам’ять Кобзаря // Свобода. – 1975. – № 73. – 19 квітня.

¹⁷ Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2007. – Т. 7. – С. 231.

¹⁸ Відзначення канадійської українки // Наше життя. – 1959. – № 9. – С. 4.

в розвитку української історичної науки в діаспорі¹⁹. На початку 1963 р. УІТ розпочало випуск інформаційно-бібліографічного бюлетеня “Український історик”, чие головне представництво у 1980–1981 рр. очолювала О. Судчак. Після її смерті обов’язки головного представника журналу в Канаді взяла на себе Мирослава Антонович – дружина відомого вченого М. Антоновича²⁰.

Ряди УІТ постійно поповнювалися, в тому числі науковцями з Канади. У 70-ті роки членом товариства стала Л. Храплива-Щур, відома письменниця, автор поем, повістей та казок, в яких помітні мотиви українського фольклору. Її повсякденне дослідження української минувшини відобразилося в популярних серед українства світу книжках письменниці “Ластівка” (1956), “Забавки Мартусі” (1960), “У темряві” (1956), “Іскри” (1955), “Далеким і близьким” (1972), “Отаман Воля” (1974), “Митрополит Андрей Шептицький” (1990) тощо²¹.

Важливою подією в науковому житті української діаспори в Канаді було відкриття 1 липня 1976 р. на базі Альбертського університету в Едмонтоні Канадського інституту українських студій, який швидко став визначним українознавчим науково-дослідним центром. Від початків створення КІУС до 1983 р. в ньому працювала талановита вчена Ф. Свиріпа. Вона народилася в Саскатуні, закінчила студії в Альбертському університеті під керівництвом професора І. Лисяка-Рудницького, який допоміг дослідниці зацікавитися модерною історією України та діяльністю українсько-канадської спільноти²².

1978 р. у видавництві КІУС побачило світ перше наукове дослідження Ф. Свиріпи “Українці Канади: Огляд їх портрету в англomовних працях Едмонтонa”. Згодом КІУС надрукувало такі праці вченої: “Відданість у конфлікті: Українці Канади під час великої війни” (1983, у співавторстві з Д. Томпсоном), “Джерела дослідження історії української родини” (1984, в співавторстві з Д.-П. Химкою), “Українсько-канадський контент у газеті «Свобода», 1893–1904” (1985, в співавторстві з А. Макухом), “Усні джерела дослідження українців Канади: Огляд інтерв’ю, лекцій та програм, записаних до грудня 1980” (1985).

Багату традицію українсько-канадських студій, запроваджених КІУСом від дня його заснування, підтримує Українсько-канадська програма (УКП). Насамперед йдеться про підготовку історії українців Канади у трьох томах. Перший том, детальна студія О. Мартиновича про ранні роки (1891–1924) українського поселення в Канаді, був виданий видавництвом КІУСу у 1991 р. Другий том

¹⁹ *Винар Л.* Українське Історичне Товариство: сорок років діяльності (1965–2005). Видання з нагоди Третього Міжнародного конгресу українських істориків (Луцьк, 17–19 травня 2006 р.) / [Л. Винар, А. Атаманенко] – Нью-Йорк; Острог: В-во Національного університету “Острозька академія”, 2006. – С. 64.

²⁰ Див.: Наукові записки Національного університету “Острозька академія”: Історична наука. – Острог; Торонто; Нью-Йорк, 2005. – Вип. 5: Матеріали Першої міжнародної наукової конференції “Українська діаспора: проблеми дослідження”. – 360 с.

²¹ *Макар Ю.* “Український Історик” та Українське історичне Товариство як фактор розвитку взаємодії українських вчених з України та діаспори / Ю. Макар // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”: Історична наука. – Острог; Торонто; Нью-Йорк, 2005. – Вип. 5: Матеріали Першої міжнародної наукової конференції “Українська діаспора: проблеми дослідження”. – С. 87–107.

²² *Войцишин Ю.* Канадська жінка-українка – в родині, в громаді, в світі / Ю. Войцишин // Свобода. – 1996. – 28 березня.

охоплює період міжвоєнний і частково післявоєнний (1924–1947). Під час його підготовки до друку “Журнал українських студій” видрукував частину згаданого дослідницького проекту у подвійному випуску (літо–зима 1991 р.) саме за редакцією Ф. Свиріпи. Згодом вона стала ад’юнкт-професором історії факультету історії та класики Альбертського університету, директором українсько-канадської програми. Досліджувала проблеми еміграції, етнічну та жіночу історію, а також продовжувала вивчати історію українців Канади. Її останні дослідження та публікації мають порівняльний характер і розкривають етнорелігійні ідентичності поселенців з різних європейських народів у канадських преріях, зокрема їх спільний регіональний спадок²³.

Високу оцінку науковців отримали праці Ф. Свиріпи останніх років. Серед них – “Едмонтон: Життя міста. Перший випуск” (1995, в співавторстві з Б. Хескетом), а також “Сестри чи чужинці? Жінки-емігрантки, та жінки, поділені за етнічною і расовою приналежністю в історії Канади (Дослідження в гендеристичній та історії)” (2004, видане авторським колективом). Глибоким дослідженням життєпису українського жіноцтва Канади стала її монографія “Відданість справі: Українсько-канадські жінки та етнічна ідентифікація, 1891–1991” (Торонто, 1993). У дослідженні застосовано нові методологічні підходи до вивчення українсько-канадської жіночої тематики. Фокусуючись на питанні трансформації етнічної ідентичності у середовищі українських канадців, авторка розглянула це питання крізь призму того, як з їх інтеграцією в канадське суспільство протягом ХХ ст. змінювалися уявлення жінок про канадський та український аспекти своєї етносоціальної ідентичності. Вчена зробила спробу подолати розрив між історією української еміграції в Канаді і гендерною історією.

Постійним автором статей друкованого органу КІУС “Журнал українознавчих студій” у перші роки його існування була молода дослідниця О. Андрієвська. Нині вона – поважний вчений, професор, доктор наук Трендського університету. Досліджує сучасну історію Росії та Східної Європи, Російську революцію. Серед наукових праць О. Андрієвської – “Російсько-український дискурс і провал маленького російського рішення, 1882–1917” та “Парадокси реформ: Вища освіта у пострадянській Україні” (2003).

Значну увагу українські науково-історичні центри приділяли розвиткові освіти української громади та підготовці науково-педагогічних кадрів. У 70–80-ті роки ХХ ст. утворюються відділ історії та класики Альбертського університету, кафедра українознавства в Торонтському університеті, Центр українсько-канадських досліджень Манітобського університету. У січні 1981 р. Колегія Святого Андрія у Вінніпегу офіційно підписала угоду про отримання статусу філіалу Манітобського університету. Мета Центру – створювати, зберігати, поширювати знання, а отже, сприяти культурному, соціальному, економічному благополуччю населення Манітоби. Предметом його особливої уваги стали питання, що стосувалися діяльності української канадської спільноти, України. Першим його керівником був доктор О. Кравченко. З 1982 по 1999 рр. Центр очолювала Н. Апонюк, яка активно

²³ Наші автори // Народнознавчі зошити. – 2010. – № 3–4. – С. 502.

долучилася до його розбудови. Серед викладачів Центру були жінки-науковці О. Павловська, С. Гринюк та інші²⁴.

С. Гринюк – історик, професор, громадський діяч, здобула звання магістра гуманітарних наук та доктора філософії Манітобського університету, де займається викладацькою діяльністю. Вона також член Канадської асоціації славистів та Канадської конференції українських студій, Українського культурного та освітнього центру у Вінніпезі. С. Гринюк – автор і співавтор книг з історії Західної України, про еміграцію з Галичини до Канади та життя канадських українців. Серед її наукових праць – “Монументи віри: Українські церкви в Монітобі” (1990 р., в співавторстві з Р. Єрнюком) та “Канадські українці: Обговорення ідентичності” (1991, разом з Л. Мацюком). У 1988 р. вчена як одна з найкращих дослідників історії отримала нагороду від Ради наукових дослідів суспільних і гуманітарних наук Канади²⁵.

У 1985 р. на навчальні курси у Центрі зареєструвалося 125 студентів, яким було запропоновано навчальні програми з низки дисциплін, серед них – вступний курс української мови (викладач О. Павловська), історія України (викладач О. Герус), історія сучасної України (викладач Є. Гринюк), уряд, політика і суспільство в Радянській Україні (викладач Д. Дейкок), географія України (викладач З. Мечковський), історія східного християнства (викладач Р. Єрнюк), головні мислителі в традиції східного християнства (викладачі Р. Єрнюк та О. Баран), українське мистецтво в Канаді (викладач Д. Глинка)²⁶.

Всесвітньовідомим вченим стала С. Федорук, яка навчалася в Саскачеванському університеті; науковець у галузі досліджень медичної фізики (діагностика ракових захворювань), професор онкології, асоційований член-фізик університету Саскачевану, – учасник розробки першого у світі апарата “Кобальт-60” та одного з перших ядерних медичних сканерів. Майже двадцять років була членом Канадської Ради з контролю атомної енергії, консультантом з ядерної медицини в міжнародному агентстві атомної енергії у Відні. Вчена 35 років працювала в Саскатунській раковій клініці (головним медичним фізиком), у Саскачеванському раковому товаристві (директор фізичної служби)²⁷.

У Манітобському університеті викладала І. Любинська – професор зоології, дослідник фауни м’якунів, автор низки важливих наукових досліджень. Вона була активним учасником сесій Української вільної академії наук. Зокрема у грудні 1972 р. виступила на конференції УВАН з доповіддю на тему “Розповсюдження канадських арктичних молюсків в умовах льодовикового та сучасного оточення”²⁸. У цьому ж вищому навчальному закладі професором педагогічного факультету була

²⁴ Заячук Ю. Вищі українознавчі інституції в Канаді: Центр Українських Канадських Студій / Ю. Заячук // Рідна школа. – 2003. – № 1. – С. 72–74.

²⁵ Encyclopedia of Ukraine / [ed. by Danylo Husar Struk]. – Toronto: University of Toronto Press, 1988. – Vol. 2. – P. 356.

²⁶ Апонюк Н. Діяльність Центру українських канадських студій Манітобського університету / Н. Апонюк // Свобода. – 1985. – № 22. – 2 лютого.

²⁷ Абліцов В. “Галактика «Україна». Українська діаспора: видатні постаті” / В. Абліцов. – Київ: КИТ, 2007. – С. 412.

²⁸ Войценко О. Літопис українського життя в Канаді. – С. 180.

О. Тросько, 1974 р. вона з успіхом виступила на міжнародній науковій конференції в Новому Орлеані (США)²⁹.

В Оттавському університеті на Кафедрі українських студій викладала професор історії І. Макарик. На початку 1985 р. вона разом з професором Б. Боцюрковим були організатором наукового симпозиуму на тему “Християнство в українській історії та культурі”. З середини 70-х років за сприяння Товариства українських канадських професіоналів і підприємців вчені в Оттавському університеті проводили курс лекцій, присвячених І. Франку, які відвідували політологи, історики, письменники, літературознавці³⁰.

Науковою діяльністю займалася активістка СУК у Монреалі Г. Змієнко-Сенишин, авторка аналітичних статей з елементами наукової публіцистики (“Духовна спадщина Симона Петлюри і Євгена Коновальця”, “Український пласт”). Вона видала книгу “Літопис українців Квебеку” (Монреаль, 1990), а також упорядкувала збірку “Бібліографія голоду в Україні” (Оттава, Монреаль, 1993 р.)³¹.

Відрадним явищем було прагнення молоді займатися науковою діяльністю. У 1988 р. у Торонтському університеті захистили докторські дисертації Н. Скоп (соціологія), М. Лаврин (фармакологія), Н. Рева (драма), А. Шимків (слов'янські мови і літератури). Під керівництвом професора В. Ісаєва різні прояви українського суспільно-політичного життя досліджувала Н. Скоп³².

Чимало українок-науковців входили до Канадської федерації жінок з університетською освітою (КФЖУО), членами якої стали випускниці вищих навчальних закладів Канади. На початку 90-х років Канадська федерація жінок з університетською освітою мала 130 клубів в усіх провінціях. Активно працювала в цій організації член СУК Й. Михайленко, перша українка, яка навчалася на економічному факультеті Саскатунського університету. Вона у 70-ті роки працювала в державному комітеті стандартизації. Як активний член КФЖУО у 1965 р. брала участь в роботі Міжнародної конференції жінок з університетською освітою в Брісбейні (Австралія) і в 1972 р. у Комісії статусу жінки ООН у Женеві (Швейцарія)³³.

У лютому 1957 р. створено жіночу організацію “Альфа омега” – товариство українок-випускниць канадських університетів, завдання якого – плекати українську культуру і мову. Її першим керівником була О. Угринович³⁴. Серед досягнень організації були мистецькі виставки, конкурси, концерти, запровадження стипендій для студентів-жінок, зустрічі, наради. У 1983 р. у Вінніпезі організація “Альфа омега” відзначила 25-річчя свого існування широкою програмою. Її основною частиною став семінар про роль українських жінок у 1980-х роках, де головними промовцями були Н. Пилипюк з Вінніпегу і М. Душник з Нью-Йорку. Вони говорили

²⁹ *Войценко О.* Літопис українського життя в Канаді. – С. 174.

³⁰ *Войцишин Ю.* Канадська жінка-українка – в родині...

³¹ *Енциклопедія сучасної України.* – Київ, 2009. – Т. 9. – С. 624.

³² Надійне поповнення // *Свобода.* – 1988. – 9 вересня.

³³ Член-добродій // *Наше життя.* – 1977. – № 5. – С. 3.

³⁴ Див.: *Войценко О.* Літопис українського життя в Канаді / О. Войценко. – Едмонтон: КІУС, 1982. – Т. 6: Доба дальших консолідаційних заходів і демографічних пересувів (дисперсія). 1950–1959. – 416 с.

про проблеми літератури, мови і навчання, які гостро стояли перед українцями діаспори, а також про відповідальність науковців перед громадою³⁵.

Українська діаспора в Канаді створила розгалужену систему національної освіти й виховання українців. Вагомий внесок у розвиток педагогічної науки зробили українські жінки С. Ціпівник – викладач психології Саскатунського університету, Т. Горохович – педагог, Ц. Паліїв – відома громадська діячка, секретар Світової координаційної виховно-освітньої Ради (СКВОР), голова головної управи Об'єднання українських педагогів Канади³⁶. Вони були активними учасницями розробки проекту Української виховної системи (УВС), схваленої в 1967 р. під час проведення першого Світового конгресу вільних українців³⁷.

У 1987 р. при КІУС створено Методичний кабінет української мови (МКУМ), діяльність якого відома далеко за межами Канади. Саме в ньому під керівництвом професора О. Білаш була розроблена новаторська для свого часу навчальна програма з комплексним методичним забезпеченням, яка отримала назву “Нова”³⁸.

У повенні роки завдяки зростанню освіченості жіноцтва і активізації жіночого руху відбулася фемінізація науки. Жінки-українки Канади прагнули зайняти гідне місце в науковій сфері. Вони стояли біля витоків таких потужних українських інституцій, як НТШ, УВАН, КІУС, УІТ. Чимало українок займалися викладацькою роботою в канадських університетах та читали курси лекцій в Українському культурному та освітньому центрі у Вінніпезі. Їх наукові досягнення були широко відомі не лише в середовищі діаспорної науки, але й всієї Канади та далеко за її межами. Визнанням заслуг українських жінок-науковців була їхня участь у міжнародних наукових конференціях і конгресах. Зрозуміло, що більшість праць діаспорних авторів до початку 90-х років в Україні не популяризувалися і перебували у спеціальних фондах бібліотек.

Кристина Шолота. Научная деятельность украинских женщин Канады

Обобщена научная деятельность украинских женщин в Канаде во второй половине XX в. Особое внимание уделено сотрудничеству женщин с Научным обществом имени Шевченко, Украинской свободной академией наук, Канадским институтом украинских студий, Украинским историческим обществом, университетами Америки и Европы.

Ключевые слова: научная деятельность, украинские женщины, Канада, Научное общество имени Шевченко, Украинская свободная академия наук, Канадский институт украинских студий, Украинское историческое общество.

Khrystyna Sholota. Academic research of Ukrainian Canadian women

The article summarises academic activities of Ukrainian Canadian women in the second half of the 20th century. It focuses on cooperation of women with the Shevchenko Scientific

³⁵ Відбувся семінар про роль українських жінок в 1980-их рр. // Свобода. – 1983. – 7 липня.

³⁶ Центральний державний архів зарубіжної україніки. – Ф. 36. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 7, 9.

³⁷ Другий Світовий Конгрес Вільних Українців. – Торонто; Нью-Йорк; Лондон, 1986. – С. 39.

³⁸ Білаш О. Навчання читання в Канаді: потреби західної діаспори в навчальних ресурсах та роль України / О. Білаш, Р. Бедрій // Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць. – Львів, 2009. – Вип. 4. – С. 212–225.

Society, the Ukrainian Free Academy of Sciences, the Canadian Institute of Ukrainian Studies, the Ukrainian Historical Society, and North American and European universities.

Key words: academic activities. Ukrainian women, Canada, the Shevchenko Scientific Society, the Ukrainian Free Academy of Sciences, the Canadian Institute of Ukrainian Studies, the Ukrainian Historical Society.